

I. TEISĖTA NARKOTINIŲ IR PSICHTROPINIŲ MEDŽIAGŲ BEI JŲ PIRMTAKŲ (PREKURSO RIŲ) APYVARTA IR KONTROLĖ

Teisinis narkotinių ir psichotropinių medžiagų reguliavimas, jų teisėta apyvarta

Iš Lietuvos ir į Lietuvą narkotinės ir psichotropinės medžiagos importuojamos ar įvežamos iš kitų Europos Bendrijos šalių tik turint importo leidimą, eksportuojamos ar išvežamos į kitas Europos Bendrijos šalis – tik turint eksporto leidimą. Įvežami bei importuojami ir išvežami bei eksportuojami narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai yra tiksliai skaičiuojami (atskirai pagal medžiagas ir šalis), importuotų narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai pažymimi eksportavusių šalių kontroliuojančių institucijų atsiųstuose eksporto/išvežimo leidimuose, o Lietuvoje išduotų eksporto/išvežimo leidimų antrasis egzempliorius siunčiamas importuojančių/įvežančių šalių kontroliuojančioms institucijoms, kurios pažymi faktinius importuotus/įvežtus medžiagų kiekius, gauti duomenys sutikrinami. Gamybą, didmeninę ir mažmeninę prekybą vykdo tik įmonės, turinčios specialias šiai veiklai išduotas licencijas (licenciją gaminti narkotinius ir psichotropinius vaistus bei vaistines medžiagas, licenciją gaminti psichotropinius vaistus ir vaistines medžiagas, licenciją užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu ir eksportu, užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų didmenine prekyba, jų importu ir eksportu, licenciją užsiimti narkotinių ir psichotropinių vaistų bei vaistinių medžiagų mažmenine prekyba, licenciją užsiimti psichotropinių vaistų ir vaistinių medžiagų mažmenine prekyba).

9.1 lentelė. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų importo/įvežimo į Lietuvos Respubliką ir eksporto/išvežimo iš Lietuvos Respublikos kiekiai 2012 m.

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos pavadinimas	Sąrašas ¹	Kvota (g)	Importas/įvežimas		Eksportas/išvežimas	
			Kiekis (g)	Šalis	Kiekis (g)	Šalis
Alprazolam	III	10000	7806			
			6942	Belgija		
			29	Vengrija		
			351	Latvija		
			140	Suomija		
			344	Slovėnija		
Barbital	III	50000	17800			
			17800	Nyderlandai		

Bromazepam	III	70000	64427		270	
			36984	Latvija	270	Latvija
			27443	Šveicarija		
Buprenorphine	II	2201	123		3	
			123	Jungtinė Karalystė	3	Latvija
Cannabis*	I	7500	5800		9470	
			5800	Jungtinė Karalystė	9470	Jungtinė Karalystė
Chlordiazepoxide	III	10000	3730			
			3730	Lenkija		
Clobazam	III	1000	9		9	
			9	Vengrija	9	Estija
Clonazepam	III	30000	21568		32	
			891	Šveicarija	32	Lenkija
			20677	Lenkija		
Clorazepate	III	30000	12621			
			12621	Vengrija		
Cyclobarbitol	III	10000	33			
			33	Lenkija		
Diazepam	III	100000	76766			
			94	Vokietija		
			893	Vengrija		
			55576	Lenkija		
			10161	Latvija		
			10042	Slovėnija		
Estazolam	III	350	204			
			204	Lenkija		
Fentanyl	II	950	1143		236	
			257	Belgija	23	Estija
			358	Estija	63	Jungtinė Karalystė
			78	Latvija	150	Latvija
			0,064	JAV		
			394	Vengrija		
			56	Lenkija		
gamma-hydroxybutyric acid	III	200000	134128		122608	
			1328	Latvija	122608	Latvija
			132800	Vokietija		
Ketamine	III	Tarpautiniu mastu nekontroliuojama	7685			
			1920	Austrija		
			125	Lenkija		
			5640	Prancūzija		
Lorazepam	III	60000	54749			
			54749	Lenkija		
Medazepam	III	50000	20612		1065	

			20612	Vokietija	1065	Latvija
Methadone	II	12000	10476			
			10476	Estija		
Methylphenidate	II	800	3820		3222	
			18	Estija	3155	Estija
			3802	JAV	67	Latvija
Midazolam	III	5000	4431		315	
			1259	Rumunija	315	Latvija
			486	Vokietija		
			2686	Šveicarija		
Morphine	II	10000	7818		109	
			2914	Estija	109	Latvija
			3040	Šveicarija		
			1860	Latvija		
			4	Lenkija		
Nitrazepam	III	40000	7344		1710	
			3936	Vengrija	1710	Estija
			3408	Lenkija		
Oxazepam	III	50000	19178		1176	
			480	Latvija	1176	Estija
			16730	Lenkija		
			1968	Jungtinė Karalystė		
Oxycodone	II	1000	906		2198	
			906	Čekija	2198	Estija
Pentobarbital	III	55000	33852			
			33852	Prancūzija		
Pethidine	II	12000	8700		821	
			8700	Slovakija	821	Latvija
Phenobarbital	III	10000	6996		3	
			4500	Estija	3	Estija
			253	Vokietija		
			240	Lenkija		
			3	Vengrija		
			2000	Nyderlandai		
Remifentanyl	II	10	3,2			
			2,7	Italija		
			0,5	Lenkija		
Tetrazepam	III	25000	14469		7460	
			14469	Vengrija	7460	Latvija
Tramadol	II	Tarptauti- niu mastu nekont- roliuoja-ma	303190		7553	
			53	Lenkija	7553	Estija
			91124	Vokietija		
			85897	Latvija		

			115378	Slovėnija		
			10738	Kipras		
Triazolam	III	350	247			
			247	Belgija		
Zolpidem	III	35000	41738		17065	
			8161	Čekija	6277	Latvija
			15580	Vokietija	10788	Estija
			17435	Vengrija		
			562	Slovėnija		

Pastaba.

¹ Žymima I, II arba III pagal Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašus, patvirtintus Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. 5 (Žin., 2000, Nr. 4-113).

*Šios medžiagos turintys vaistiniai preparatai įvežti klinikiniais tyrimams.

***Teisinis narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų
(prekursorių) reguliavimas, jų teisėta apyvarta: prevencija ir
kontrolė***

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolė atliekama pagal nustatytą ir patvirtintą tvarką bei įgyvendinama vadovaujantis įvairiais tarptautiniais bei nacionaliniais teisės aktais. Narkotikų prevencijos ir kontrolės srityje sąvoka „pirmtakas (prekursorius)“ reiškia teisėto naudojimo chemines medžiagas. „Pirmtakų (prekursorių)“ tarptautinės kontrolės teisinis pagrindas - 1988 m. Jungtinių Tautų konvencijos dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekyba 12 straipsnis. Konvencijoje išvardintos 23 „medžiagos, dažnai naudojamos neteisėtai gaminant narkotines ir psichotropines medžiagas. Kiek vėliau 12 straipsnis buvo perkeltas į 1990 m. priimtą pirminį Europos teisės aktą (Reglamentas (EB) Nr. 3677/90), kuriuo ir buvo siekiama uždrausti naudoti šias medžiagas neteisėtiems tikslams, ir reglamentus, kurie priimti vėliau, kad būtų galima reguliuoti jų prekybą Europos Sąjungoje (Reglamentas (EB) Nr. 273/2004, Reglamentas (EB) Nr. 297/2009, Reglamentas (ES) Nr. 225/2011), tarp ES ir ne ES šalių (Reglamentas (EB) Nr. 111/2005) ir nustatyti licencijų išdavimo procedūras bei stebėsenos taisykles (Reglamentas (EB) Nr. 1277/2005).

2008 m. spalio mėnesį įsigaliojo Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymo nauja redakcija, kuris nustatė veiklos, susijusios su narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakais (prekursoriais), ir jos kontrolės teisinius pagrindus, akcentuojant nustatytus papildomus ar kitus bendruosius bei specialiuosius reikalavimus narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakams (prekursoriams), kaip cheminėms medžiagoms

(Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) įstatymas (Žin., 1998, Nr. 8-161; 1999, Nr. 55-1764; 2002, 102-4547; 2008, 65-2455; 2010, Nr. 145-7435) 1 straipsnis).

Prekursoriai Lietuvoje yra naudojami įvairiose pramonės šakose. Remiantis Lietuvos ūkio subjektų pateiktais duomenimis, 24 proc. įmonių prekursorius teikia rinkai, 12 proc. įmonių naudoja prekursorius maisto pramonėje, po 11 proc. - vandens paruošimui bei gamyboje. Prekursoriai taip pat naudojami energetikos sektoriuje, metalo bei lengvojoje pramonėje, mokslinėse bei žinybinėse laboratorijose. Lietuvos įmonės, kurios naudoja prekursorius įvairiose pramonės šakose ir/ar juos platina, šias chemines medžiagas daugiausia įsiveža iš Europos Sąjungos šalių ir tik maža dalis prekursorių importuojama iš Šveicarijos ir Baltarusijos.

2012 m. į Lietuvą buvo įvežta 5223 kg kalio permanganato, 1480135,2 litrai druskos rūgšties, 1938028,72 litrai acetono, 20057843,2 litrai sieros rūgšties, 639393,4 litrai tolueno, 0,051 gramai efedrino (grynoji medžiaga), 828 gramai efedrino (preparatų sudėtyje), 0,05 gramai pseudoefedrino (grynoji medžiaga) ir 654,225 kilogramai pseudoefedrino (farmacinių preparatų sudėtyje), 0,05 gramai norefedrino, 125,5 litrai acto rūgšties anhidrido.

Prekursorių sunaudojami kiekiai atskirose įmonėse ir laboratorijose yra labai skirtingi, tai priklauso nuo ūkio subjektų veiklos pobūdžio, darbų apimtys ir yra vos nuo kelių gramų pirmos kategorijos prekursorių iki šimtų tonų trečios kategorijos prekursorių. Ūkio subjektų, kurių veiklos profilis daugelį metų nekinta, veikloje sunaudojamų prekursorių kiekiai taip pat išlieka pastovūs arba pakinta labai nežymiai. 2009 metais patikrintos 124 įmonės, 2010 metais – 73, 2011 metais – 49, 2012 metais – 93 įmonės. Atliktų patikrinimų bei surinktos informacijos pagrindu, galima teigti, kad pirmos kategorijos prekursoriai Lietuvoje teisėtoje apyvartoje naudojami labai mažais kiekiais. Lietuvoje šios medžiagos naudojamos tik laboratoriniams tyrimams atlikti valstybinių institucijų laboratorijose kaip pamatinės medžiagos. Lietuvoje geriamo vandens paruošimui plačiai naudojamas antros kategorijos prekursorius – kalio permanganatas. Ūkio subjektai taip pat šią medžiagą naudoja farmacijoje, žemės ir miškų ūkyje. 2012 metais teisėtoje apyvartoje buvo 5223,35 kilogramai kalio permanganato. Kiti antros kategorijos prekursoriai naudojami mažais kiekiais laboratorijose laboratoriniams tyrimams atlikti: antranilo rūgšties metinis sunaudojimas yra 40 gramų, fenilacto rūgšties – 60 gramų ir acto rūgšties anhidrido – 33,22 litrai. Apibendrinus turimą informaciją galima teigti, kad 2012 metais Lietuvoje teisėtoje apyvartoje daugiausiai buvo naudojami trečiai kategorijai priskirti prekursoriai (acetonas, sieros rūgštis, druskos rūgštis ir kt.).